

ถ้าเธออ่านข้อความนี้ได้ แปลว่ายังหายใจอยู่

#อย่าปิดตาก ร้าง พ.ร.บ.อากาศสะอาด

ภาพมุมสูงจากตึกในกรุงเทพฯ เห็นฝุ่นละอองในอากาศมีมลพิษที่ต้องรวมกันแก้ไข

‘มลพิษทางอากาศ’ คือปัญหาเรื้อรังที่แก้ไขไม่ได้สักที โดยเฉพาะฝุ่นจิ๋ว พีเอ็ม 2.5

เสวนามากมายเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาหลายปีในที่สุด ก้าวอย่างสำคัญก็เกิดขึ้นไม่นานมานี้ เมื่อภาคประชาชนรวมตัวผลักดัน **ร่างพระราชบัญญัติอากาศสะอาดฉบับเครือข่ายอากาศสะอาด (Draft Thai CAN Clean Air Act)** พร้อมประกาศนำ 24,000 รายชื่อที่รวบรวมผ่านเว็บไซต์ของเครือข่ายอากาศสะอาดเข้าสู่รัฐสภาในวันที่ 21 มกราคมนี้

‘อากาศสะอาดคือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และคืองานเร่งด่วน ที่ต้องทำให้เกิดขึ้นเร็วที่สุด เราอยากขอร้องให้คุณช่วยเราลุกขึ้นมาปกป้องสิทธิในลมหายใจ การต่อสู้ของเราจะไร้กำลัง หากคุณไม่ช่วยเราตะโกนส่งเสียงให้รัฐอย่าปิดตาก’

คือข้อความจาก ‘เครือข่ายอากาศสะอาด’ ที่ต้องการสื่อสารถึงสังคมไทย

แม้ปิดรับลงชื่อผ่านเว็บไซต์ดังกล่าวไปแล้วตั้งแต่วันที่ 10 มกราคมที่ผ่านมา แต่ยังมีช่องทางให้ร่วมแสดงออกถึงเจตนารมณ์ผ่านเว็บไซต์ Chang.org โดยข้อมูลเมื่อวันที่ 14 มกราคม มีผู้ร่วมลงชื่อแล้วถึง

42,034 คน

ย้อนกลับไประหว่างวันที่ 8-9 มกราคม เครือข่ายอากาศสะอาด (Thailand CAN) จัดเสวนา ‘ขอขวัญให้ลูกหลาน คือ อากาศสะอาด’ พร้อมนิทรรศการ What If Exhibition ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

มากมายด้วยประเด็นน่าสนใจ ทั้งในประเด็นของกระบวนการและขบวนการขับเคลื่อนอากาศสะอาด รวมถึงเนื้อหาร่างพระราชบัญญัติอากาศสะอาดฉบับเครือข่ายอากาศสะอาด

10 ปีข้างหน้า ถ้าไม่มี‘พ.ร.บ.อากาศสะอาด’

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล นักกิจกรรมทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เปิดประเด็นที่ว่า ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มี พ.ร.บ.อากาศที่สามารถรองรับเรื่องมลพิษทางอากาศได้ พ.ร.บ.ฉบับของเครือข่ายอากาศสะอาดพยายามที่จะเข้าไปแก้ไขอย่างบูรณาการ ขณะที่ **วินารีน ลลิตานนท์** ผู้ร่วมก่อตั้งเครือข่ายอากาศสะอาด เกี่ยวกับการเสนอร่าง พ.ร.บ.นี้ โดยยอมรับว่า ‘มันเป็นเรื่องยาก’ เพราะเกี่ยวกับปัญหาโครงสร้าง

“เครือข่ายอากาศสะอาดพยายามร่าง พ.ร.บ.เพื่อแก้ปัญหาในเชิง

โครงสร้างตามบริบทของประเทศไทย ถ้า พ.ร.บ.นี้ผ่านเราจะได้อากาศสะอาด มีชีวิตยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่ง พ.ร.บ.นี้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อประชาชนให้ความสำคัญ" วิภากรียา

ด้าน **รศ.ดร.คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม** อาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวหน้าทีมร่าง พ.ร.บ.อากาศสะอาด กล่าวว่า ใน 10 ปีข้างหน้า หากมีหรือไม่มี พ.ร.บ.อากาศสะอาด อาจไม่มีความแตกต่างอย่างสุดขั้ว แต่จะค่อยๆ มีตัวชี้วัดบางอย่างเพิ่มมากขึ้น เช่น แทนที่จะมีแต่ดัชนีคุณภาพอากาศ หรือ Air Quality Index (AQI) ตัวเลขสำหรับแสดงค่าอย่างง่ายที่แปลงมาจากค่าการตรวจวัดความเข้มข้นของมลพิษทางอากาศอย่างเดียว อาจจะมีดัชนีวัดคุณภาพอากาศและสุขภาพหรือ Air Quality and Health Index (AQHI) ซึ่ง Health คือตัวบ่งบอกว่ามีการส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างไรด้วย และแม้ พ.ร.บ.นี้จะถูกปิดตกก็จะเป็นแรงผลักดันต่อไปในอนาคตเรื่อยๆ เพื่อรอให้สังคมตื่นตัวและพร้อมส่งเสริมอย่างเต็มที่

ดร.วิรุฬ ลิ้มสวาท สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข กล่าวถึงปัญหาในการผลักดันร่าง พ.ร.บ.อากาศสะอาด ว่า ปัญหาที่เกิดจากฝุ่น PM2.5 และมลพิษทางอากาศมีประเด็นอยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่องผลกระทบต่อสุขภาพ และผลกระทบต่ออนาคตของคนรุ่นลูกคนรุ่นใหม่ เช่น ความเสี่ยงโรคมะเร็ง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง อาจกลายเป็นโรคประจำตัวของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องสุขภาพมักถูกมองว่าเป็นเพราะพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่ปัญหาสุขภาพจำนวนมากเกิดจากโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะโครงสร้างของการพัฒนา ซึ่งสิ่งนี้เรียกว่าเป็นมุมมองแพทย์ทางสังคม และจะเห็นได้ว่าอิทธิพลทางการเมืองโดยเฉพาะอิทธิพลของการพัฒนา ที่มองประชาชนเหมือนทหารที่ไปรบแล้วเสียชีวิตเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

อากาศคือทรัพยากร พีเอ็ม 2.5 ทำเสียหาย 1.67 ล้านล้าน

ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น อากาศยังมีผลต่อเศรษฐกิจอีกด้วย

รศ.ดร.วิญญู อรรถวานิช อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์ อธิบายว่า อากาศสะอาดเป็นทรัพยากรที่จำกัดตามหลักเศรษฐศาสตร์ ธุรกิจได้กำไรแต่ผู้คนแย่ง เป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน มลพิษทางอากาศได้สร้างมูลค่าความเสียหายให้กับสังคมไทยอย่างมาก โดยธนาคารโลกได้คิดความเสียหายของประเทศไทยอยู่ที่ 4% ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

หรือ 1 ล้านล้านบาท และค่าเสียโอกาสอื่นๆ เช่น การเจ็บป่วยค่ารักษาพยาบาล อีกทั้งยังค้นพบว่าความเสียหายของครัวเรือนไทยรวมถึงต้นทุนอื่นๆ ของฝุ่นพีเอ็ม 2.5 มีมูลค่าเสียหายถึง 1.67 ล้านล้านบาท ทำให้มีผลกระทบธุรกิจเป็นวงกว้าง แต่รัฐมองปัญหาล้างแวล้อมเป็นปัญหาชั่วคราว ทั้งที่ในความจริงเป็นปัญหาประจำและต่อเนื่อง รัฐจึงต้องเข้าใจบริบทและความเดือดร้อนของประชาชนด้วย

มารีญา พูลเลิศลาภ มิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์ 2017 หรือท็อป 5 มิสยูนิเวิร์ส 2017 กล่าวในฐานะ SOS Earth ถึงประเด็นไฟฟ้าทางภาคเหนือที่ว่ากลุ่มเด็กเล็กอายุ 2-6 ขวบ ในพื้นที่ดังกล่าวมีความเสี่ยงต่อมลพิษทางอากาศ โดยมีผลกระทบต่อสมอง มีส่วนในการลดความฉลาดหรือไอคิว SOS Earth จึงได้ร่วมมือกับกลุ่ม 'เชียงใหม่อ่าน' เพื่อสมทบทุนซื้อเครื่องฟอกอากาศให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคเหนือกับโครงการ Love4air กับ SOS Earth และ Social Giver มากกว่า 600 ศูนย์

กฎหมายสิ่งแวดล้อมเก่า 30 ปี ไม่ทันท่วงที่ปัญหาใหม่ เสนอตั้ง อ.อ.ส.ส.

ด้าน **ผศ.ชนาชัย สุนทรอนันตชัย** รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมาชิกทีมร่าง พ.ร.บ.อากาศสะอาด ลงลึกถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยที่เข้ามาแล้ว 30 ปี ไม่ทันท่วงที่ต่อปัญหาที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน

"กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยคือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายเก่าครบรอบ 30 ปี แต่ปัจจุบันปัญหาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยการออกกฎหมายชั่วคราว

ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ปัญหาคือไม่มีการควบคุมการทำงานระหว่างองค์กร ซึ่งการบริหารดูแลควรมีกรรมการมาเกี่ยวข้อง เพราะรัฐใช้การบริหารแบบบนลงล่าง ทำให้ขาดกระบวนการจัดการกับประชาชน สังคม ความเป็นจริงในแต่ละพื้นที่ที่มีปัญหาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเรื่องอากาศที่มีสาเหตุแตกต่างกันไป อีกทั้งอากาศไม่มีขอบเขตชัดเจน ในเขตพื้นที่การปกครอง ทำให้การใช้อำนาจจัดการในเชิงกฎหมายขององค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างเดียวไม่สามารถทำได้

พ.ร.บ.นี้จึงเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมนโยบายที่ทำหน้าที่กำกับดูแลอากาศสะอาด เสนอ **องค์การอากาศสะอาดเพื่อสุขภาพ (อ.อ.ส.ส.)** เพื่อเป็นระดับในการทำงานเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่การรวมอยู่ ที่ส่วนกลางเท่านั้น และมองไปถึงในระดับจังหวัด ที่ต้องมีคณะกรรมการ

เฉพาะพื้นที่ด้วย ซึ่งจะเป็นการบูรณาการการทำงานเชิงระบบอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการลงโทษและจูงใจ เช่น ในมาตรา 100 ที่มีระบบฝากไว้ได้คืน คือมาตรการในการเรียกเก็บเงินเพิ่มจากผู้รับโอนสินค้าใดๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออากาศและสิ่งแวดล้อม แต่จะได้เงินคืนเมื่อนำสินค้านั้นๆ มาคืน หรือนำไปกำจัดตามเงื่อนไข” ผศ.ธนาชัยอธิบาย

รัฐปิดข้อมูลไม่ได้ เสนอร่างไม่ใช่เส้นชัย เป้าหมายคือ‘ประชาชนส่งเสียงดังที่สุด’

แม้จะเดินหน้าผลักดัน พ.ร.บ.เพื่อนำมาซึ่งอากาศสะอาดกันอย่างเต็มที่ แต่เสนอชื่อเสนอร่าง พ.ร.บ.อาจไม่ใช่เป้าหมายสุดท้ายในมุมมองของ **ณัฐดนัย นาจันทร์** อาจารย์สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

“ปัจจุบันกระบวนการกฎหมายของไทยเป็นประเภทที่ไม่นำไปสู่การออกเสียงประชามติ ทำให้เกิดคำถามว่า ถ้าประชาชนเสนอชื่อเพื่อเสนอกฎหมายไปแล้วแต่สุดท้ายประชาชนไม่มีอำนาจในการตัดสินใจกฎหมายนั้นนำมาใช้ได้ การเสนอชื่อเสนอร่าง พ.ร.บ.อาจไม่ใช่เป้าหมายสุดท้าย แต่เป้าหมายคือการทำให้ประชาชนส่งเสียงดังมากที่สุด” ณัฐดนัยกล่าว

ในขณะที่ **เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง** ผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะนิเวศ กล่าวถึงประเด็นที่รัฐส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาที่ผ่านมาคือการปกปิด เพราะกลัวประชาชนแตกตื่น

“พื้นที่อุตสาหกรรมที่มีกลิ่นรุนแรง 3 แห่งคือ แม่เมาะ ลำปาง ที่มีโรงไฟฟ้าถ่านหิน ส่วนมาบตาพุด จังหวัดระยอง และจังหวัดสมุทรสาคร มีค่าสารไดออกซินที่เป็นสารก่อมะเร็งที่เกินมาตรฐาน รัฐส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม การแก้ไขของรัฐคือการปกปิดปัญหา เพราะกลัวประชาชนแตกตื่น โดยเฉพาะเรื่องสารมะเร็งในระยอง แต่ถ้ามี พ.ร.บ.อากาศสะอาดจะมีการแก้ปัญหา มีเรื่องของการเข้าถึงข้อมูล ถ้า พ.ร.บ.นี้มีการประกาศใช้จะมีการจัดทำบัญชีรายชื่อการกำเนิดมลพิษอากาศ ซึ่งตอนนี้ประเทศไทยไม่มีข้อมูลส่วนนี้ และการเกิดคณะกรรมการระดับพื้นที่ที่เป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาในพื้นที่นั้นๆ” เพ็ญโฉมกล่าว

นับเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องร่วมขับเคลื่อนเพื่ออากาศสะอาดของลูกหลานในวันพรุ่งนี้

ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการผลักดัน พ.ร.บ.อากาศสะอาดและประเด็นสิ่งแวดล้อมได้ที่ เพจเฟซบุ๊ก ‘เครือข่ายอากาศสะอาด’ สมทบทุนซื้อเครื่องฟอกอากาศให้เด็กๆ ทางภาคเหนือได้ที่ www.socialgiver.com/en

ณัฐดนัย เสงสาโรชัย